

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
 - hehtaariperusteinen varausmaksu
 - varausajan lyhentäminen
 - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
 - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Maanomistajien vaikutusmahdollisuudet lupaprosesseihin tulee taata:

Jotta maanomistajan oikeudet todella huomioitaisiin kaivoslain uudistuksessa täysimääräisesti:

tulisi suostumus olla edellytys jo ensimmäiselle etsintäluvallekoskea koko mahdollisen hankkeen vaikutusalueettatulisi suostumuksen olla saatuna malminetsintään kaikilta maanomistajilta tai vähintään 90 prosentilta alueen maanomistajista.

Tällainen maanomistajien ennakkollinen suostumus malminetsintään olisi myös malminetsijän etu, koska se poistaisi osaltaan epävarmuutta malminetsinnän jatkosta jo ennen seuraavaa etsintälupaprosessia. Nykyinen ministeriön ehdotus maanomistajien oikeuksista ei vastaa edes Vihervuoren kompromissiehdotusta.

Kaivoslakiluonnoksen mukaan jatkossa maanomistajilla, jotka omistavat vähintään puolet malminetsintäalueen pinta-alan kiinteistöistä, olisi mahdollisuus kieltää malminetsintäluvan voimassaolon jatkaminen 10 vuoden jälkeen. Maanomistajien suostumuksesta voitaisiin kuitenkin poiketa valtioneuvoston päätöksellä. Tämä ei riitä takaamaan maanomistajien oikeuksia.

Maanomistajien oikeuksista tulisi säätää niin, että malminetsinnälle tarvittaisiin yli 90% etsintäalueen maanomistajien hyväksyntä. Tämän tulisi olla edellytys luvan saamiselle heti ensimmäisessä malminetsintä lupa-prosessissa – ei vasta 10 vuoden malminetsintäprosessin jälkeen, kuten nyt kaivoslain luonnoksessa ehdotetaan. Malminetsintäluvan jatkaminen valtioneuvoston päätöksellä tilanteissa, joissa maanomistajat sitä vastustavat tulee estää.

Malminetsintäluvan jatkaminen valtioneuvoston päätöksellä tilanteissa, joissa maanomistajat sitä vastustavat, olisivat myös alttiita investointisopimusten mukaisille kanteille Suomea vastaan. Kanadalaisilla malminetsintä- ja kaivosyhtiöillä olisi mahdollisuus ja intressi CETA-sopimuksen perusteella painostaa valtioneuvostoa puoltopäätösten kohdalla ja lopulta haastaa Suomi välimiesmenettelyyn yleisen edun tulkinnasta.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Kaivostoiminta ja malminetsintä suojelualueilla tulee kieltää:

Suojelualueet on perustettu luonnon erityisten arvojen suojelemiseksi. Kaivoksia ei tule avata luonnoltaan arvokkaille alueille tai niiden tuntumaan, eivätkä ne saa uhata ekosysteemien toimintaa. Kaivoksia ei saa sijoittaa suojelualueille tai muille luonnoltaan arvokkaille alueille, eikä niin lähelle suojelualueita, että ne haittaavat suojelutavoitteiden toteutumista.

Malminetsintää tai mahdollisten malmioiden tutkimista ei suojelualueilla tarvita eikä pidä sallia. Malminetsintä ja -tutkimusten suorittaminen Natura- ja muilla luonnonsuojelualueilla tulee kokonaan kieltää. Suojelustatusta ei nykyisiltä suojelualueilta saa kaivostoiminnan mahdollistamiseksi purkaa.

Lisäksi kaivosyritysten ja luvan myöntäjän tulee merkitä kaikkiin lupahakemustensa karttoihin alueella ja sen lähellä sijaitsevat suojelualueet. Malminetsintää ei jatkossa pidä saada toteuttaa pelkällä maanomistajasuostumuksella ilman viranomaiskäsittelyä.

Kaupallinen malminetsintä tulee kieltää kaikilla luonnonsuojelualueilla:

UNESCO:n Maailmanperintökohteet ja Biosfäärit Natura-alueet, Valtion ja Yksityiset suojelelualueet Erämaa-alueet, Maisema-alueet, valtion retkeilyalueet, geoparkit

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

-

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

-

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussäätelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Kaivosten jäteasiat kuntoon:

Kaivosten jätteiden pitkäaikaiset ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset tulee erityisesti käsitellä kaivoslain yleisissä ja yksityisissä eduissa sekä kaivoslupaa myönnettäessä että kaivosta kaavoitettaessa.

Kaivokset ja niiden jätevedet eivät saa pilata vesistöjä tai vaikuttaa merkittävästi vesistöjen tai vesieliöstöjen luonnontilaan. Kaivosten ympäristölupien on oltava niin tiukkoja, että pilaaminen vältetään kokonaan. Kaivosalueilla olevien erilaisten vedenkäsittely- ja jätealaiden pohjien tulee olla huolellisesti tiivistettyjä ja päällystettyjä. Myös prosessivedet tulee kattaa alueella liikkuvan eliöstön suojelemiseksi. Kaivosten on pyrittävä toiminnassaan suljettuihin kiertoihin.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan

- o **ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden**

Saamelaisten oikeudet tulee taata:

Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa, ja Suomi on sitoutunut Lissabonin sopimuksessa turvaamaan saamelaisten elinkeinon, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilymisen. Kaivoshankkeet vaarantavat saamelaisten luontaiselinkeinoihin perustuvan elämäntavan kansan kotiseutualueella. Kaivostoiminnalle RAJAT-kansalaisaloite vaatii saamelaisten kotiseutualueen poistamista malminetsinnältä ja kaivostoiminnalta.

Voimassa olevaa kaivoslainsäädäntöä on muutettava siten, että kaivostoiminnalta ja malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi määritellään EU:n ainoan alkuperäiskansan saamelaisten kotiseutualue. Lisäksi tulee määrittää kohteittain myös sopivat suojaetäisyydet riittävällä tarkkuudella. Alueet tulee määrittää ympäristönormien mukaan siten, että suojellaan aidosti vesistöjen ekologista tilaa, pohjavesiä, arvokkaita ekosysteemejä ja saamelaisten kotiseutualuetta.

Toissijaisesti, mikäli kieltoa ei saataisi, tulee malminetsinnällä olla saamelaisten suostumus.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Luvat kuntoon ennen kaivostöiden aloittamista:

Ennen kaivosluvan hakemista kaivoksella pitäisi olla ympäristölupa. Kaivoslupaa ei saa myöntää ennen ympäristölupaa. Lain sanamuotoja tulisi tiukentaa siten, että kaivokset saisivat aiheuttaa vain vähäisiä ympäristöhaittoja.

On tärkeää, että kaivoksen toimintaa ja ympäristöasioita koskevat luvat käsiteltäisiin yhtä aikaa. Siitä hyötyisi sekä toiminnanharjoittaja, joka saisi luvat "yhdelta luukulta" että ympäristö, kun lupien ja lakien väliin ei putoaisi ympäristölle tärkeitä asioita. Ympäristö- ja kaivoslupien käsittely kannattaa myös yhdistää samaan virastoon.

Malminetsintä- ja kaivosluvista on selvitettävä ympäristövaikutukset jo nykyisinkin, mutta tämä ei tosiasiaa toteudu lupakäsittelyssä. Siksi ympäristövaikutuksia koskevia lain ja asetuksen kirjauksia tulee vahvistaa aukottomiksi. Asia on erityisen tärkeä kaivoslain yleisten ja yksityisten etujen määrittelyssä.

Kaivosten lupaprosessit eivät ole uskottavia, jos kaivokselle myönnetään erilaisia poikkeuslupia, ennen kuin luvat muutoksenhakuineen on loppuun käsitelty. On kansalaisten harhaanjohtamista antaa nimellinen mahdollisuus osallistua lupaprosessiin ja sitten heidän esittämistään ajatuksista riippumatta käynnistää kaivoksen rakentaminen tai toiminta viranomaisen myöntämällä poikkeusluvalla. Kiirehtimällä ei saada aikaan kestävää kaivostoimintaa.

Ympäristölupa edellytys kaivoslain lupien myöntämiselle sekä kaivostoiminnan mahdollistamalle kaavoitukselleKaivoksen ajantasaiset ja pitkäaikaiset ympäristövaikutukset selvitettävä kattavasti kaivoslupaan ja kaivoskaavaan

Malminetsinnän vaikutukset selvitettävä lupaan ja tarkkailtava ml. haitalliset mineraalit, jätteet, pohjavesivaikutukset, kemikaalit

Reponen Mirjam
Ihmekollektiivi ry